Balio Sruogos laiškas Juozapui Sruogai, 1937-08-06, iš Kauno – į Schierkę

Mielas Juozapai, / Ačiū už laiškus ir fotografijas.

Mielas Juozapai,
Ačiū už laiškus ir fotografijas [1].

P. Bronė [2] Palangoje pasakojo, kad dabar daktarai tau nustatė visai kitą diagnozą ir kitą gydymosi būdą. Atrodo, kad tai gali būti teisingiau. Keista tiktai, kad tau patarė „aukštą vietą“ Schierkėje, – kadaise aš esu tenai buvęs, – ten į aukštą vietą visiškai nepanašu gi! Daug geriau būtų buvę kur nors Riesengebirge (Schreiberau!), Tiuringijoj, nebekalbant jau apie Bavariją (Obertsdorf, pavyzdž.). Tiek to, šiemet keisti vietą jau turbūt nebėr prasmės. Jau poris dienų, kaip grįžau į Kauną, dar porai dienų važiuoju pas Putvinskį [3] į dvarą, o paskui jau grįšiu į Kauną, bandysiu pradėti dirbti. Negalima būtų pasakyti, kad gerai pasitaisiau. Tavo sklype: viskas gražiai suarta, pasėta, vikiai jau sudygę, gana gražiai. Visos duobės iš sklypo dingo, užsiarė, užsiakėjo. Už trijų savaičių kokių jau bus galima ir vikiai aparti, o vėliau į rudenį – galima vežti ir mėšlas, ir aparti. Kitais metais bus jau visai padori žemė. Šiemet reikėtų aptarti, kur ir kokie vaismedžiai bus sodinami, – duobės reikės paruošti iš rudens, o sodinti – pavasarį. Medžiai statybai nepakenks. Medžių sodinimas nereikia atidėlioti, – kol medelis prigyja, išauga – išeina daug laiko. Visai gi kitas įspūdis bus, kai namai pasistatys jau suaugus ar paaugus medžiams! [1r] // [1v] // Ne visi medžiai prigyja gi! Taip pat reikia nusistatyti ir dėl gyvatvorių. Mikšys [4] pasakoja, kad ir Dabušis [5] jau norėtų prisijungti prie Tavo – Mikšio vandens linijos. Tau nebūtų jokios prasmės su tuo sutikti: Mikšys – taip pat nenori – jis teisingai samprotauja – juo galima pasitikėti.

Pripuolamai išsikalbėjau su vienu Apygardos teismo teisėju. Jis sako, jeigu mes per 10 metų nepasinaudosime testamente duotuoju mums „Traku“, tai pradės veikti įsisenėjimo teisė [6]. Pataria būtinai kaip nors pasinaudoti. Pasinaudojimo forma kol kas galėtų būti labai paprasta. Galima būtų su Salomėja [7] sudaryti kokia sutartis [8], sakysime, kad jai išnuomuojama Trakas už kokius 5 litus, – nesvarbu suma, o svarbu, kad būtų koks dokumentas, kad ji naudojasi ne kaip savininkė. Jeigu ji nesutiktų tokios sutarties pasirašyti, tai galima būtų kitaip tvarkytis, pavyzdžiui, išduoti kam kitam „ant pusės“ arba duoti žemę dirbti, kad aptvertų tvora tą sklypą ar kaip kitaip. Svarbu, kad būtų kas nors padaryta, kas parodytų, kad testatoriaus valia pasinaudojama.

Jeigu Saliomėja nesutiktų sutarties pasirašyti ir nenorėtų leisti naudotis mum „Traku“, tai tuomet tegu ji duoda į teismą. Šitokiais atvėjais daug geriau būti atsakovu, o ne ieškovu. Jei ji duos į teismą – ji mokės visus mokesčius ir teismo išlaidas. Gal tikrai reikėtų kas padaryti, kad apsisaugoti nuo įsisenėjimo pavojaus. Baibokai šiaip ar taip mums likviduoti, [2r] [2v] // o Trakas Salomėjai padovanoti nėra prasmės. Atrodo, gal tai būtų galima padaryti ir laiškais. Pasiųsti Salomėjai sutartį, kad pasirašytų – ir tiek. Su Kaziu [9] dar neturėjau progos apie tai kalbėti, tik dabar vakare kalbėjau su teisėju, o rytoj anksti rytą išvažiuoju.

Šiaip pas mane nieko nauja.

Labų dienų nuo mūsų visų.

Br. Balys [10]

Kaunas
1937
rugpj. 6 d. [11] [3r] [3v] //

KOMENTARAI

[1] Neišliko anksčiau, nuo 1937-06-05 iki 1937-08-06, rašyta brolių korespondencija.

[2] Bronė Jazbutytė-Sruogienė (1896–1950) – Juozapo Sruogos žmona, sklypo Kaune, Žaliakalnyje, Ramiojoje gatvėje Nr. 7A, savininkė.

[3] Stasys Putvinskis (1898–1942) – agronomas. 1935–1938 m. žemės ūkio ministras Juozo Tūbelio vyriausybėje. Jis „buvo paveldėjęs iš tėvų Šilo Pavėžupio dvarą“ (Vanda Sruogienė, „Paaiškinimai ir priedai“, in: *Balys Sruoga mūsų atsiminimuose*, sudarė Vanda Sruogienė, Vilnius: Regnum fondas, 1996, p. 412). Sruogų šeima dažnai svečiuodavosi pas Stasį Putvinskį: „Vasarą jie visi trys atvažiuodavo paviešėti į mūsų ūkį – Šilo Pavėžupį, esantį už Šiaulių“ (Julija Pūtvytė-Daniliauskienė, „[Atsiminimai apie Balį Sruogą]“, in: *Balys Didysis*, sudarė ir redagavo Reda Pabarčienė, Vilnius: Lietuvių literatūros ir tautosakos institutas, 1996, p. 137). „Mūsų tėvai su Sruogomis labiau suartėjo, kai tėvas Stasys Pūtvis (Putvinskis) buvo žemės ūkio ministras ir mes gyvenome Kaune“ (Idem, in: *Ibid*., p. 138).

[4] Mikšys Liudas (1888–1968) – statybos inžinierius, hidrotechnikos ir vandentiekio specialistas. Balio Sruogos kaimynas Kaune, Žaliakalnyje, sklypo Ramiojoje gatvėje Nr. 3 savininkas. Ramiosios gatvės sklypininkų valdybos pirmininko pavaduotojas, visų reikalų vedėjas.

[5] Stasys Dabušis (1889–1974) – kalbininkas, vertėjas. 1927–1938 m. Švietimo ministerijos Knygų leidimo komisijos darbuotojas. Balio Sruogos kaimynas Kaune, Žaliakalnyje, sklypo Ramiojoje gatvėje Nr. 9 savininkas.

[6] Broliai Balys, Juozapas, Kazimieras ir Adolfas Sruogos pagal jų tėvo Pranciškaus Sruogos 1928-05-06 pasirašytą testamentą Baibokuose turėjo jiems priklausiusią nuosavybę – 11–15 ha dydžo žemės sklypą, vadinamą traku, kuriuo po tėvo ir brolio Aniolo Sruogos, Baibokų paveldėtojo, mirties dar nebuvo pradėję naudotis. Per dešimt metų nepradėjus naudotis įgytu turtu, nuosavybė teisėtai pereina tam, kas per tą laiką naudojosi turtu: „Jei asmuo ilgai nesinaudoja savo teise arba jei kas ilgai naudojasi svetima teise, kaip sava, tai susidaro naujas santykis, kuriuo ilgai nesinaudojęs savo teise jos visai netenka, o ilgai naudojęsis svetima teise, kaip savąja, ją įgyja. Žodžiu, laikas pakeičia teisių turėtojus (subjektus). Todėl įsisenėjusis valdymas yra vienas būdų įsigyti nuosavybės teises“ („Įsisenėjimas“, in: *Ūkininko advokatas*, parengė teisininkai Česlovas Butkys, Romanas Bukevičius, Lionginas Indreika, Stasys Zienius, inžinierius Zenonas Bačelis, redagavo Lionginas Indreika, (ser. Ūkininko knygynėlis Nr. 72–82), Kaunas: Žemės ūkio rūmų leidinys, „Spindulio“ bendrovės spaustuvė, 1935, p. 136). Broliai Sruogos nenorėjo tėvo valia jiems priklausiusio žemės sklypo tėviškėje perleisti mirusio brolio Aniolo buvusiai žmonai, našlei Salomėjai, kuri greitai ištekėjo (1937-11-14) antrą kartą, į Baibokus atsivedė vyrą Lionginą Kaziliūną, kuris tapo nauju ūkio šeimininku.

[7] Salomėja Balčiūnaitė-Sruogienė (1909–2004) – Aniolo Sruogos antroji žmona, Baibokų šeimininkė.

[8] Juozapas Sruoga pasirūpino teisiniais formalumais, kad sutartis dėl Baibokų žemės sklypo nuomos būtų parengta. Jis pradėtas nuomoti 1938 m. pavasarį (dar neįsigalėjus įsisenėjimo teisei): „Mes norime dar šiais metais sutvarkyti per teismą mūsų teises į trako sklypą ir išgauti įvedimą į valdymą“ (Juozapo Sruogos laiškas Salomėjai Kaziliūnienei, iš Tilžės – į Baibokus, 1938-03-22, [pasirašytas mašinraštis], in: *LLTI BR*, f. 53, b. 1473, l. 1r).

Sutartis dėl Baibokų žemės sklypo nuomos:

„Baibokų vienkiemis, 1938 m. kovo 29 dieną, mes žemiau pasirašę, Juozapas Sruoga savo ir a. a. P. Sruogos testamento 1-ame punkte pažymėtų brolių vardu, iš vienos pusės, ir Saliomėja Kaziliūnienė, kaipo a. a. Aniolo Sruogos vaikų ir turto globėja, padarėme šią nuomos sutartį:

1) Aš, Juozapas Sruoga, šioje sutartyje toliau vadinamas savininku, išnuomoju Saliomėjai Kaziliūnienei, toliau vadinamai nuomininke, iki šių 1938 metų rudens lauko darbų pradžios a. a. P. Sruogos testamento pirmame punkte pažymėtą žemės sklypą už vieną šimtą dvidešimt litų. Penkiasdešimt litų nuomininkė sumoka suėjus dviems savaitėms nuo šios sutarties pasirašymo, likusieji 70 litų sumokami birželio 1 dieną.

Čia pažymėtos piniginės sumos persiunčiamos paštu daktaro Kazimiero Sruogos vardu į Kauną, Ukmergės plentas Nr. 47, b. 3.

Nuomininkė pasiima mokėti visus šių 1938 metų valstybinius, savivaldybinius ir melioracijos mokesčius bei laiku atlikti visas kitas išnuomotam turtui valstybės ir savivaldybės dedamas prievoles.

Šios sutarties sudarymo išlaidas sumoka nuomininkė.

Sutarties originalas turi būti pas J. Sruogą, o sutarties nuorašas pas S. Kaziliūnienę.

Sutartis padaryta su žinia ir pritarimu globėjų V. Jacevičiaus ir J. Lomano“ (Priedas prie Juozapo Sruogos laiško Salomėjai Kaziliūnienei, iš Tilžės – į Baibokus, 1938-03-22, [pasirašytas mašinraštis], in: LLTI BR, f. 53, b. 1473, l. 2r).

[9] Kazimieras Sruoga (1899–1974) – jauniausias Balio Sruogos brolis. Ekonomistas, spaudos darbuotojas. 1936–1940 m. akcinės bendrovės „Maistas“ direktoriaus pavaduotojas.

[10] Balys Sruoga (1896–1947) – Vytauto Didžiojo universiteto Humanitarinių mokslų fakulteto dėstytojas; nuo 1932 m. – profesorius. Sklypo Kaune, Žaliakalnyje, Ramiojoje gatvėje Nr. 9B, savininkas.

[11] Išliko vėliau rašytas Juozapo Sruogos atsakymas į jam adresuotą Balio Sruogos laišką:

„Mielas Boleslavai,

Labai ačiū už laišką ir informacijas apie sklypą. Del trako reikalą tai aš manau kiek palaukti dar. Mat 3 VIII padaviau Vabalninko apylinkės teismui prašymą del globos paskyrimo. Globėjais nurodžiau Vladą Jacevičių iš Jasiuliškių, Joną Lomaną iš Strazdžių ir vaikų motiną Salomėją. Gal geriau bus pradėti reikalą turėti su globėjais. Šiomis dienomis rengiuosiu parašyti laišką Vladui Jacevičiui. – Jonui Luomonui laišką jau parašiau; mūsų visų vardu prašiau jo įeiti į globėjų skaičių. – Nežinau dar, ar sutiks. Teismui pareiškiau, kad globos paskyrimui ir globėjų sąstatui pritariate ir jūs (tu ir Kazimieras) ir, reikalui esant, galite tai raštu patvirtinti. Vl. Jacevičiui parašysiu, kad mes nuo trako neatsisakome ir pasiūlysiu sudaryti sutartį.

Schierke vieta visai nebloga. Širdies ligoniams aukštumos irgi pakankamos (600 mtr.). Aplink miškai. Tik brangokas pragyvenimas (Rm 7 1/2 į parą). Aš taip brangiai dar niekur nėsu mokėjęs Vokietijoje. Oras puikus! Tiesa, iš pradžios nepatiko, norėjau kitur keltis, bet dabar apsipratau. Persikėlimas labai keblus ir labai blogas susisiekimas net su ta pačia Tiuringija ar Saksonija!

Ar gavai mano padarytas tavo ir ponios Vandos fotografijas? Aš jas, rodos, pasiunčiau į Būgius (viso 5). Būtų gaila, jeigu jos būtų žuvę. Jaučiuosiu ne per geriausiai. Grįždamas iš atostogų vel nueisiu pas daktarą Berlyne.

Geriausių linkėjimų poniai Vandai, Daliai ir Tau.

Brolis Juozapas

Schierke 1937 VIII 10. –“ (Juozapo Sruogos atvilaiškis Baliui Sruogai, iš Schierke – į Kauną, 1937-08-10, [rankraštis], in: *LLTI BR*, f. 53, b. 857, l. 1r–v).